

Валерій Пекар

Демократичний **феодалізм** як соціальний устрій нинішньої України

2018-10-04

Почнемо з розуміння того, що таке феодалізм.

Різні соціально-економічні формації розрізняються відповідно до способу видобутку ренти — іншими словами, за рахунок чого одні мають більше інших. **Феодалізм** — **це рента статусу** (іншими словами, **рента права**), коли існують певні закриті привілейовані соціальні групи. У середньовіччі їх називають панами (феодалами), при соціалізмі — номенклатурою, в наших умовах — олігархами.

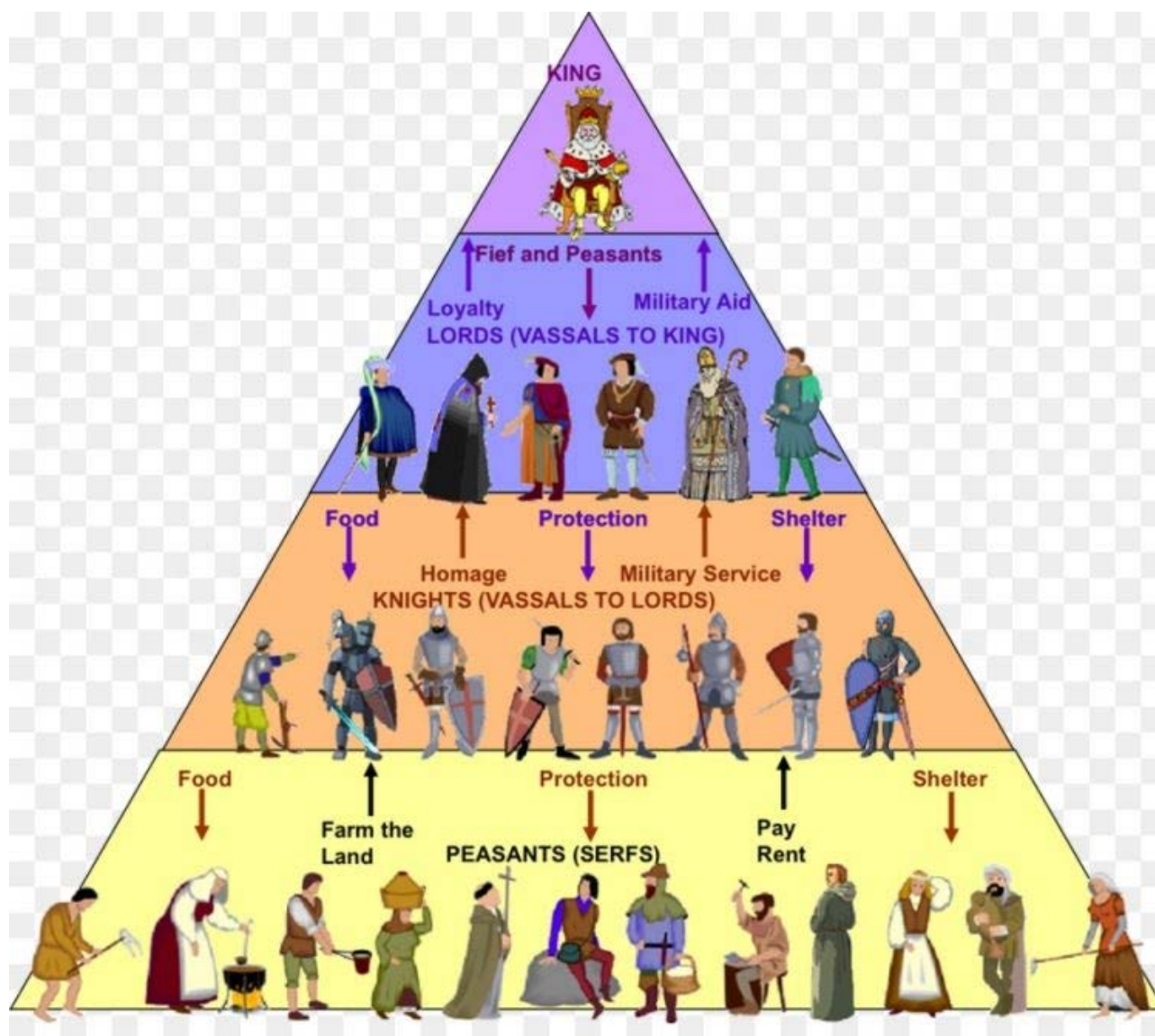
1)

Зауважимо, що **феодалізм** принципово відрізняється як від **ренти сили** (рабовласництво, грабунок, піратство, концтабори тощо), так і від **ренти капіталу** (капіталізм).

Основна риса, що відрізняє феодалізм від капіталізму, — у кого влада, у того й багатство (капіталізм, навпаки: у кого багатство, у того влада; це принципово **відкрита система**, на відміну від феодалізму, бо має **відкриті соціальні ліфти**).

2)

Друге зауваження стосується поширеного міфу, що у нас лише декілька олігархів. **Олігарх** — це влада+монополія (більш коректно, **олігополія**). Загальнонаціональних олігархів (феодалною мовою, принців) у нас декілька, але також існує низка обласних та галузевих (герцоги), міських та секторальних міні-олігархів (графи), районних (барони) та сільських нано-олігархів (прості поміщики). **Феодалізм є багаторівневою структурою, яка на кожному рівні повторює ту ж саму схему відносин. Система би не втрималася в руках декількох людей, а десятки тисяч — це інша справа, вони її надійно цементують.**

3)

Третє зауваження стосується **характеру стосунків**. Важливо, що **феодальні стосунки є двосторонніми, договірними**.

Сюзерен панує, але за згодою васала; васал добровільно приймає на себе зобов'язання. За неписаним договором, сюзерен зобов'язаний забезпечити васалу **дві речі: безпеку і поле для годування**. Васал зобов'язаний під час

протистояння його сюзерена з іншими феодалами ставати на бік свого сюзерена.

- 1) **Порушення договору васалом карається відлученням від даху і годівниці.**
- 2) **Порушення договору сюзереном дає васалу право перейти до іншого разом з усіма нижчими васалами.**

Це **дуже стійка і життєздатна система.**

Не випадково класики наукової фантастики (серед інших Пол *Андерсон* та Лоїс Макмастер *Буджолд*) малюють міжзоряні феодальні системи, де титули та договори в жодному випадку не є порожніми символами, даниною минувшині, а чітко вказують на поточний статус у соціальних відносинах.

- 1) В наших сьогodнішніх умовах феодал може мати державну посаду чи посаду в місцевому самоуправлінні, а може не мати.
- 2) Може мати бізнес, зареєстрований на себе, а може на дружину чи кума.
- 3) Може використовувати кнехтів з державним статусом (поліцейських) чи вільнонайманих (тітушки).

Все це неважливо — а **важливим є феодальний соціальний статус,**

до якого папірці з гербами не мають відношення (до речі, які герби на тих папірцях, так само неважливо). Формальні структури (правоохоронці, суди тощо) підпорядковуються місцевому феодалу не тому, що в нього є папірці.

Два аспекти вимагають особливих коментарів:

- 1) **корупція** та
- 2) **антикорупція.**

Корупція при феодалізмі, по суті, є не корупцією (саме слово з'явилося у пізнішу епоху капіталізму, коли користування службовим становищем стало розглядатися як злочин).

Корупція при феодалізмі є виконанням зобов'язань сюзерена надати васалові поле для годування.

У давні часи це був масток із землею та кріпаками. Нині це хлібна посада на державних фінансових потоках чи хитромудра фінансова

схема, секторальна монополія чи доступ до специфічних ресурсів, а може, як влучно казали ще у 1990-і, «оренда кількох метрів державного кордону». Важливо, що **в усіх цих випадках йдеться про обмежений доступ до чогось цінного.**

Натомість **антикорупція при феодализмі є злочином**: адже вона **зазіхає на священне право васала отримати повну безпеку від свого сюзерена, разом зі священним обов'язком сюзерена таку безпеку гарантувати і забезпечити.**

Судити феодала мають право лише сюзерен (а також сюзерен сюзерена) або, в окремих випадках, суд рівних. Незалежний суд, що судить простих людей, і тим більше спеціальний антикорупційний суд не відповідають канонам феодализму і руйнують всю структуру феодальних відносин, описану вище.

Залишилося пояснити, **чому наш феодализм є демократичним.**

В принципі, це зрозуміло:

- прості громадяни мають право голосу і радо обирають феодалів на виборах. Зазвичай обирають свого власного феодала, хоча іноді **конкуренція** збиває налаштування системи. **Ця конкуренція робить феодализм демократичним.**

Ще одна річ, яку треба згадати, — це **мобілізація**.

Коли феодалу загрожує небезпека (частіше за все, з боку іншого феодала), він проводить мобілізацію своїх васалів, які зобов'язані виступити на його захист і підтримку. В наших умовах така небезпека — це **вибори** всіх рівнів, на яких феодал може втратити статус.

Боротися з феодализмом можна двома способами.

1) Перший спосіб — це **боротися із феодалом.**

Така боротьба призводить до того, що переможець посідає місце феодала і стає новим феодалом у його феоді (в області, місті, селі, галузі чи секторі економіки). «Убивця дракона стає новим драконом», а кращий спосіб захиститися від дракона, за Є.Шварцом, — мати свого власного. Зрозуміло, в ході цієї боротьби треба берегти самі феодальні принципи, не зруйнувати їх, бо інакше вийде, що не було сенсу боротися.

2) Другий спосіб — це **боротися із феодальними принципами**, замінити їх на принципи капіталістичні.

Це складніша боротьба, бо вона виходить за **межі** усталеної системи мислення і відносин, а тому незрозуміла переважній масі людей.

Перемогти феодалізм можна лише під прапорами капіталізму (перемогти феодалізм під прапорами соціалізму, який сам є різновидом феодалізму, означає зберегти феодальні принципи при тотальній зміні феодальних еліт).

Перемогти феодалізм під прапорами капіталізму означає:

- відкрити соціальні ліфти ударом ноги — не через насилля (бо тоді ви граєте за принципами чужої гри, і врешті «переможець дракона стане драконом»), а **через масову соціальну активність**, яка є незрозумілою і неприйнятною як для феодалів, так і для їхніх підданих.

- Громадянські рухи, місцевий активізм, волонтерство, **відкриті дані та блогерство**, нові кооперативи та профспілки, ОСББ, громадянська освіта та масове підприємництво, список можна продовжувати — **створення нових структур життя і нових відносин ламає чи послаблює феодалізм в кожній точці.**

На боці капіталізму — майбутнє, тому він переможе феодалізм.

200 років тому ця перемога відбулася у декількох місцях, в інших — 100 років тому чи 25 років тому.

Але **на переважній частині планети феодалізм панує й досі.**

Незважаючи на **технологічні прориви** — бо хоча нові технології на боці капіталізму, феодалізм їх також вмів використовувати.

Адже **феодалізм і капіталізм не в технологіях, а у мисленні людей і системі відносин між ними.** Там, де мислення і відносини змінюються, — там поразка феодалізму і перемога капіталізму неминучі.

Автор свідомо і навмисне використовує некоректні, але прості і зрозумілі терміни «феодалізм» і «капіталізм» замість науково коректних, але складних і незрозумілих «природна держава», «порядок відкритого доступу», «інклюзивні інституції», «екстрактивні інституції» тощо.
